

Nevyčerpatelná proměnlivost přírody

Tvorba Miloše Šejna je velmi soustředěná, ale přitom otevřená, rozvíjí se různými směry a cestami. Překračuje hranice několika oblastí. Zasahuje do malby, kresby, fotografie, performance a instalace a přitom se do ní promítá autorovo přemýšlení nad přírodou, nad neustále se proměňující úlohou člověka a lidské civilizace na Zemi a ve vesmíru. Proniká k základním úvahám, myšlenkám a axiomům, na jejichž základě se tyto vztahy rozvíjejí. Promítají se do ní zákonitosti, jimiž se řídí veškeré procesy, které můžeme či nemůžeme ovlivnit. Zrcadlí se v ní úzká souvislost mezi řádem a náhodou, které na sebe neustále působí a jejichž vzájemný poměr určuje další vývoj. Odráží se v ní rozdílnost a proměnlivost živlů, jejichž vlastností Šejn v průběhu doby různými způsoby využívá, ať už jde o zemi, oheň či vodu. Naznačuje složitost a pestrost dějů a situací, které se prolínají a tvoří ve své rozmanitosti celek, v němž se vyrovnávají všechny síly a toky energií.

V jeho díle se naplňuje myšlenka umění pro různé smysly. Vizuální projevy někdy doplňují přírodní zvuky, svůj význam mají i vůně. Autor pracuje se strukturami a pigmenty, které nachází v krajině. Dospívá k nepřetržité meditaci a přemítání nad tím, co všechno příroda obsahuje, jak se v ní v její složitosti a mnohotvárnosti utvářejí vztahy, jak vzniká rovnováha či nerovnováha, harmonie či disharmonie. Stav procesů v určitých okamžicích nebo časových úsecích zaznamenává, než se opět změní vzájemné poměry silových polí a bodů, do kterých se soustřeďuje energie. Někdy vzniká v závislosti na rozmanitých faktorech napětí, které s dalším vývojem po určité době opět odeznívá. Jestliže je pro Miloše Šejna důležitý obsah spojený s neustálým stykem s přírodou, s jejím pozorováním a přemýšlením nad jejími takřka neomezenými možnostmi, pak s tím souvisí i formální či estetická stránka jeho projevu, v níž jde o vyvážení všech skladebných prvků a o jejich vztah k celku. Jde mu také o přesně rozvrstvené instalace určené pro konkrétní prostředí a prostor.

Z jeho tvorby vyzařuje touha po dosažení dokonalosti, k níž lze směřovat, ale zároveň i vědomí, že stačí, aby se jen trochu změnil vztahy a hned se může zdánlivě neporušitelná konstrukce zhroutit. Vývoj tedy lze předpokládat jen do určité míry, protože nejsme a nikdy nebudeme schopni pochopit přírodní zákonitosti do všech důsledků. S každou strukturou souvisejí jiné vizuální či akustické prožitky, každý děj probíhá jen v určitých časech a místech, jako se rozvíjí vesmír, jako se tvoří a zase zanikají tělesa, planety a jejich soustavy a mění skupenství látek, druhy energií a jejich poměry. Tvorba Miloše Šejna se stává systematickým, i když stále víc intuitivním průzkumem přírody a ve svých postupech se do značné míry blíží vědeckým experimentům, v nichž také často hraje vedle jasného řádu důležitou roli náhoda přinášející nečekaná řešení a rozuzlení.

Někdy se může zdát, že už nelze objevit nic nového, žádné zatím neznámé souvislosti a výrazové možnosti, nic dokonalejšího, než přináší poznání přírody, nic, co by ještě mohlo rozšířit obzory vnímání a také umělecké tvorby. Miloš Šejn však patří k těm, kteří dokážou nacházet a definovat přesné a jasné souvislosti obohacující náš pohled na svět. Nabízí divákům, aby rozvíjeli vlastní představivost, aby si uvědomili, jak úzce souvisí umění s naším prostředím, jak na něj neustále reaguje. V jeho projevu se uplatňuje také možnost nejrůznějších kombinací obrazů a variabilnost způsobu vyjádření. Pro vyznění jeho tvorby je nesmírně důležitá volba prostoru a s ním i způsob

instalace, který přináší nové řešení vztahu tvarů, struktur, materiálů a působení světla. Tak se pokaždé otevírají nové výrazové možnosti. Autor se vždy znovu dostává na pomyslnou křižovatku, která mu dovoluje vydat se nevyčerpatelným množstvím cest vedoucích nejrůznějšími směry. Jeho tvorbu lze také zjednodušeně vnímat jako nikdy nekončící šachovou partii, v níž každý tah může přinést překvapení a nečekané řešení, nové rozložení siločar, které na sebe vzájemně působí, znásobují se nebo naopak ruší a popírají.

Miloš Šejn se vydal složitou a mnohvrstevnou cestou, v níž mají rozhodující význam autentické prožitky, naprostá koncentrace na daný problém či okruh otázek a také pozoruhodná systematická souměřitelná s prací přírodovědců nebo archeologů, kteří pečlivě zaznamenávají u každého nálezu místo a čas. Přitom se však neomezuje na jediný směr zkoumání, aby si uchoval mnohoznačnost vyjádření, aby se nedostal do slepé uličky. Miloš Šejn má v českém umění několik přímých či nepřímých předchůdců, z jejichž odkazu jeho dílo vyrůstá, i když nejdůležitější je pro něj přímé poznání skutečnosti, z něhož se jeho projev neustále odvíjí. O myšlenkové příbuznosti, o blízkém způsobu vnímání světa lze z určitého pohledu uvažovat v souvislosti s průkopnickými meziválečnými konceptuálními experimenty Vojtěcha Preissiga, který využíval přírodní materiály v kolážích, jimiž dalece předešel svou dobu a jejichž význam nebyl dodnes plně doceněn. V deníkovém přístupu k umění a v systematické práci při zpracování svých témat lze najít vztah k Jiřímu Kolářovi. Důsledným poznáváním a přesnou interpretací prostředí (i když zcela odlišného), mu byl blízký Vladimír Boudník. Svou soustředěnou meditací a transformováním prožitků vycházejících z vnímání skutečnosti nebo ze snů či prozření ho svým zaznamenáváním okamžiků, siločar a energických polí předchází Karel Malich.

Tvorba Miloše Šejna není však samozřejmě spojena jen s odkazem českého umění, jasně se v rámci vývoje konceptuálního umění vřazuje do evropských souvislostí. Přitom je svou krajní koncentrací na daný problém a křehkými kaligrafickými záznamy myšlenek a pocitů výrazně spřízněna s východní filozofií, s přístupy orientálních umělců, kteří zaznamenávali přírodní procesy a jevy, aniž by zdůrazňovali význam vlastní osobnosti. Umění Miloše Šejna se přirozeně osvobozuje od evropského individualismu, rozvíjeného od antiky a pak znovu od renesance a někdy až nezdravě narůstajícího v současnosti. Směřuje k pokoře před neohraničeností vesmíru, před nevyčerpatelnými možnostmi přírody, k exaktnímu poznání a zároveň ke vcítění. Během několika desetiletí svého vývoje se stává výrazem takřka dokonalého sepětí s přírodou, v níž autor často tráví čas v naprostém soustředění, aby ji mohl vnímat, různými metodami zaznamenávat a vyjadřovat své poznatky a prožitky, ať už jde o soustavy barevných pigmentů, záznamy a otisky nerostů a rostlin, kresby ohněm, fotografie vlastních akcí v krajině či o instalace, v nichž konfrontuje své nálezy a sbírky s technickou civilizací.

Jiří Machalický